

VALGA VALLAVALITSUS

Sigrid Soomlais
Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
info@agri.ee

Meie kuupäev digiallkirjas nr 9-1.3/4699

Joosep Kaasik
Siseministeerium
info@siseministeerium.ee

Ivo Jaanisoo
Kliimaministeerium
info@kliimaministeerium.ee

Eesti asustuse arengu suunamine üleriigilise
planeeringuga

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvedamisel korraldatakse üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ koostamist. Tänapäevaks on avaldatud „Eesti 2050“ visioonilahendus, mis on tekitanud diskussioone ühiskonnaliikmete vahel. Eelkõige on teemaks olnud asustuse arengustsenaariumite koonduringule tugineva Eesti arengu kavandamine kümne majanduslikult tugevama toimepiirkonna mudeli suunas. Esile tõstetud toimepiirkondade hulgast on välja jäetud Valga maakonna ja Valga valla ja Eesti lõunavärava keskuslinn – Valga linn. Kohalikele elanikele, ettevõtjatele ja poliitikutele on see olnud ehmatav ning tekitanud küsimusi ja arutelusid: „Miks jälle Valga?“, „Miks jälle ainult kümme linna?“, „Mis on kavandatava mudeli tagamaa?“, „Millist arengut näeb riik Valga puhul?“, „Millised on Valga linna arengu võimalused, kui Valgal ei ole Eesti asustusmudelis keskuse staatust? Kas see on areng või kiirendatud tühjenemine?“ jms.

Oleme neil teemadel olnud kontaktis Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, kuid peame oluliseks ka Teid oma seisukohtadest teavitada, et oskaksite koostöö käigus arvamust avaldades hinnata ka Valga linna staatust, arengu võimalusi ja potentsiaali ning loodava mudeli toimimise võimet jätkuva linnastumise trendi murdmisele. Samas pidades silmas kogu Eesti kompaktse asustuse ja asustusüksuste arengut elanikkonnale vastavas suuruses, baasvundamendi ladumist mitmekesise ettevõtluse arenguks, julgeoleku küsimusi ning kliimamuutuste ja -mõjudega kohanemise vajadusi.

Meie ettepanek, mille oleme edastanud ka üleriigilise planeeringu koostamise korraldajale, on „Eesti 2050“ visioonilahenduses loobuda kümne toimepiirkonna mudeli suunast. Kümne majanduslikult tugevama toimepiirkonna eelisarendamine ei loo eeldusi tasakaalustatud,

Puistee tn 8
68203 Valga
rg-kood 77000507

766 9900
valga@valga.ee
www.valga.ee

ak EE491010202000577004
SEB Pank AS

vastupidavaks ja kvaliteetseks Eesti ruumiliseks arenguks. See loob eeldused tugevamate keskuste tugevdamisele ja vähem edukamate keskuste veelgi suuremale mahajäämusele. Meie ettepanek on võtta suunaks „Eesti 2050“ ruumipoliitikas nelja regionaalse linna tugevdamine, mis on sünergias piirkondlike linnadega. Piirkondlike linnade, mis peamiselt on tänaste maakondade keskused, võrdsele tasemele asetamine annab kõigile sama lähtepositsiooni ning võimaluse esile tõsta omad tugevused regionaalsete linnade tagamaal. Sama visiooni toetab ka Lõuna-Eesti arengulepe (05.08.2024).

Lisaks teeme ettepaneku asustuse tüüpides loobuda piirkondliku linna ja piirkondliku väikelinna eristamisest. Tabelis, mis kirjeldab asustuse liigituse omadusi, on piirkondliku linna ja piirkondliku väikelinna kirjeldamises palju sarnasust ja ei tõstatu esile, millised omadused toovad välja eristamise põhjused. Kui võrrelda Valga linna tabelis toodud piirkondliku linna omadustega, siis kõik need kirjeldused on omased tänasele Valga linnale ega anna alust liigitada Valga linna piirkondlike väikelinnade sekka. Näeme suure ohuna, kui jätkatakse koostatud mudeliga ja Valga linn taandatakse piirkondliku väikelinna kontseptsiooni, sest esmalt riivab uus lähenemine maine küsimust ning kohalike elanike väärtushinnanguid oma kodulinnale, mis aga toob kaasa ka huvi vähenemise investeerimiseks, ega anna garantiid, et riik säilitab oma kohalolu piirilinnas. **Valga linna arengut juhtides on hoitud sihti, et Valga linn peab olema tugev valla keskus, keskus maakonnas ja Eesti lõunavärv Euroopasse (ja Euroopa suunalt Eestisse). Valga linna areng on seotud põhimõttega 1 linn 2 riigis, kus kokku elab ligikaudu 18 000 elanikku.**

Järgnevalt toome välja asjaolud, mis selgitavad meie vaadet, et Valga linna puhul on oluline hoida Valgat samal tasandil teiste maakonna keskustega ja uues mudelis piirkondliku linnana:

- **Ühendused.** Valga linna läbib raudtee, mis on täna heaks reisiühenduseks Tartu ja Tallinnaga. Samuti ühendus rahvusvaheliste linnadega Riia, Vilnius, Varssav. Käesoleval ajal on see Eestis ainus toimiv raudteeühendus Euroopaga ja Valga on üks peatuslinn sellel kaardil. Mitte vähem tähtis pole sellel trassil Valga ajalooline jaamahoone, mis on muinsuskaitse all ning vajaks täiendavalt riigi tuge hoone rekonstrueerimisel. Vallavalitsus on saanud küll positiivse rahastusotsuse hoone energiatõhususe tõstmiseks toetusmeetmest, aga tööde maksumused on kujunenud planeeritust kallimaks. Otsime lahendusi! Raudtee kõrval on olulise tähtsusega ka maanteeühendused, mis sõlmkohana ühendab Eesti-siseseid maanteed rahvusvahelise trassiga Riia suunas (3 Jõhvi-Tartu-Valga tee). Kõigele eelnevale lisaks panustatakse Valga linna ja selle toimepiirkonna jalg- ja jalgrattateede arendamisse. Kohe on valmimas uue lõiguna 1,6 km jalg- ja jalgrattateed Tartu tänavale. Valga linna jalg- ja jalgrattateede võrgustik on seotud ka Valka linna jalg- ja jalgrattateedega. Sel suvel laienes linna ühistranspordivõrk ka Läti riigi Valka linna poolele. Linnasiseste bussiliinide toimimine näitab, et linnal on suurust ja mõõdet.
- **Majandus, tööturg, äriteenused.** Valga linna eeliseks tööturul võrreldes teiste samaväärsete Eesti linnadega on Läti Vabariigi Valka linna tööjõu liikumine. Sellekohase uudisloo tegi ka err.ee 20.11.2025. Valka linna andmetel ligi 1000 Läti elanikku käivad tööl Eesti poolel. Töötleva tööstuse ettevõtted Valga linnas nagu TÜ Eha Metalli- ja Puidutooted (töötajaid 2025 III kv kokku 34), AS Otolux (46), AS Sami Tootmine (132), Rapala Eesti AS Valga tootmisüksus (90), Aclima OÜ (80), Atria Eesti AS (299) jt kasutavad läti tööjõudu. Valga linna toimepiirkonnas asub Valka linn, millega ei ole arvestatud „Eesti 2050“ koostamiseks valminud alusuuringus „Üleriigilise planeeringu asustuse arengutsenaariumide koonduring“. Nimetatud eripära muudab Valga linna staatust ning elavdab siinset ettevõtluskeskkonda.
- **Haridus, teadus-arendustegevus.** Valga linnas on toimunud haridusreform. Selle tulemusena on töösse läinud riigigümnaasium ja munitsipaalkoolidena põhikoolid. Lisaks pakutakse Valga linna ja piirkonna noortele kutsehariduse omandamise võimalust Valgamaa Kutseõppekeskuses. Valgamaa Kutseõppekeskus on valmis vastu võtma õppureid kutseoskuste arendamiseks ka Euroopa teistest riikidest – sellest räägib ka nende kooli slogan “*POPP kool - Põhjalikud Oskused Piirideta Piirikoolist*”. Nimetatud haridusasutuste hoidmine piirkonnas ja nende kvaliteedi tõstmine kindlustab elanikkonna

vähenedumise pidurdumist ning rahvastiku vananemist, omades ruumilist mõõdet pealinnastumise vastu.

- **Tervishoid.** Valga Haigla on lähipiirkonna ja maakonna tervishoiuteenuste süda, olemas on valmisolek pakkuda teenuseid ka Valka omavalitsusele. Kuigi teatud lahendusi on selles osas leitud, ei ole siiski kasutatud kogu potentsiaali naaberomavalitsuse inimestele Lätist tervishoiuteenuseid osutada. Vastavate väljakutsete lahendamisel on Valga haigla kindlasti Valga linna kui piirkondlikult olulise keskuse üks tugisammas. 2025 aastal sai Eesti-Läti programmist rahastuse piiriülene projekt “Cross-Border Health Innovation: Data Integration and Cooperation for Valga-Valka Region” (<https://valgahaigla.ee/osalemine-projektides/>).
- **Kultuur.** Valga linnas on juba täna mitmekesine kohaliku tasandi kultuuritegevus. Kohalikku kultuuritegevust rikastab rahvusvaheline koostöö Valka omavalitsusega. Kultuuritegevuste ampluaa on ühistest laatadest (Piirilaat), kontsertidest ja suursündmustest (Valga-Valka igaaastane linnafestival) kuni spordivõistlusteni (Eesti linnajooksude sarja kuuluv Valga-Valka City Run, Diotech 4. Valga/Valka Rattamaraton). 2025. aastal viidi ellu kohaliku tasandi kultuurikoostöö edendamiseks projekt „Aasta koos tantsus/ A year together in dance“. Kultuurielu toimimiseks on tehtud märkimisväärsed investeeringuid taristusse: Valga spordihoone, Valga staadion koos spordisaaliga, ujula, Valga kultuurikeskus, Valga huvikeskus, Jaanikese moto- ja vabaajakeskus jne. Võrdluses teiste tänaste maakonnakeskustega ollakse võrdsel tasemel ega ole kavatsust teha järeleandmisi kvaliteedis.
- **Valitsemine.** Valga linnas on riigi poolt renoveeritud riigimaja, kuhu on koondatud kõik olulisemate riigiasutuste regionaalsed kontorid. Riigiasutuste kohalolu hoidmine piirkonnas märgib riigi kohalolekut ning tagab märkimisväärsed osa piirkonna kõrgema kvalifikatsiooniga töökohtadest.
- **Toimepiirkonna ulatus.** Valga linna toimepiirkond ei piirdu Valga maakonna hõlmamisega. Valga linna toimimisele annab olulise panuse ka Läti Vabariigi poole küündiv tagamaa ja Valka linna olemasolu. Peame oluliseks, et üleriigilise planeeringu „Eesti 2050“ koostamisel selle ainulaadse faktiga ka arvestatakse.

Tulenevalt eeltoodust ja arvestades asjaoluga, et üleriigilise planeeringu „Eesti 2025“ lahendus on veel koostamisel, siis on veel võimalus koosloomes jõuda tulemuseni, mis on kogu Eesti arengut suunav ning arvestab ka piirkondlike keskuste ja ääremaadega. Ka riigiarhitekt Tõnis Arjus on esile tõstnud, et koosloome – ruumikvaliteet ja kogukonna kaasamine – on see, mis mõjutab inimeste usku kohta. See ei tähenda ainult ilusat välisruumi, vaid ruumi, mis loob sidusust, turvatunnet ja kuuluvust.¹ Kas koos luues ja üksteisega arvestades on võimalik peatada pealinnastumist? Oleme valmis osalema aruteludel ja planeeringu lahenduse koostamise protsessis ja panustama selle kujundamisse. Meie soov on, et Valga linnas säraksid tuled ka 2050. aastal edasi ja planeeritavad muudatused toetaksid unikaalse piirilinna arengut, mitte ei kärbiks võimalusi!

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mart Kase
vallavanem

Lenna Hingla, planeeringute juhtivspetsialist
5860 1234
lenna.hingla@valga.ee

¹ Tõnis Arjus: ruumiareng rajasõltuvuses, err.ee 15.12.2025 (viide <https://www.err.ee/1609885483/tonis-arjus-ruumiareng-rajasoltuvuses>)

Mare Raid, ettevõtluse- ja arenguspetsialist
5349 8683
mare.raid@valga.ee